

نگاهی تازه‌ترین

امین صدیقی

دیوان ویرانه‌ها

باشد.

نخستین چاپ دیوان پس از وفات شاعره، نسخه‌ای است که به اهتمام برادرش ابوالفتح اعتصامی منتشر شده است. همان طبع مبنای اغلب نشرهای بعدی است. از میان چاپ‌هایی که نام‌هایی آشنا را روی خود دارند (بی‌آنکه ارزش آنها را همسان بدانیم)، می‌توان اینها را برشمرد: دکتر حسن احمدی گیوی (نشر قطره)، دکتر رحیم جاووش اکبری (نشر محمد)، ولی‌الله درودیان (نشر نی)، شهرام رجب‌زاده (انتشارات قدیانی) و ارسالان فصیحی (انتشارات ققنوس). گزیده‌ای از اشعار پروین اعتصامی نیز با مقدمه و انتخاب دکتر یدالله جلالی پندری در سری «گزینه اشعار» مروارید منتشر شده، که در کتابخانه بسیاری از اهل ادب، جای دیوان شاعر را گرفته است.

بیش از هفتاد سال از زمان نخستین چاپ دیوان قصاید و مثنویات و مقطعات پروین اعتصامی (مطبعة مجلس، تهران، ۱۳۱۴) می‌گذرد. از آن سال تاکنون اشعار شاعر چه در قالب دیوان و چه به صورت گزیده‌های گوناگون ده‌ها بار منتشر شده است. کثرت نشر (توأم با تشتت) که برخاسته از اقبال گسترده مردم به اشعار پروین اعتصامی است، امکان برآورد تعداد نوبت‌های چاپ و نیز مجموع شمارگان را دشوار کرده است. البته چاپ‌هایی کم‌شمار از دیوان به اهتمام محققان شناخته صورت گرفته است که برای ارائه نسخه‌ای منقح به انضمام اطلاعاتی درباره زندگی و شعر شاعر کوشیده‌اند. در برخی موارد نیز ناشران، بی‌آنکه در تدوین و ترتیب اشعار دقت بایسته به کار گیرند، به دریافت مقدمه یا تقریظی از نویسنده و ادیبی نام آشنا اکتفا کرده‌اند، تا مایه اعتبار و تشخیص

که شامل نقد و نظر استادانی چون بهار، نفیسی، قزوینی، دهخدا، خانلری، زرین کوب، یوسفی و... درباره شعر پروین اعتصامی است. ترتیب و تویب اشعار نیز براساس نسخه فتح‌الله اعتصامی صورت گرفته است: قصاید، مثنویات، تمثیلات و مقطعات.

سپس در بخشی با عنوان «سایه دست پروین» چند شعر (ارزش گوهر، گریه بی‌سود، ای خوش از تن کوچ، سفر اشک و...) به خط شاعر چاپ شده است.

در بخش بعدی کتاب کلیشه اسناد و مدارک آمده است: گواهی ولادت، گواهی فارغ‌التحصیلی از مدرسه عالی آمریکایی دختران، قرارداد و مکاتبات مربوط به اشتغال در کتابخانه دانشسرای عالی، مجوز و گزارش تدفین و نیز یک قطعه عکس شاعر و دو قطعه عکس از خانه ایشان در تبریز. در صفحات پایانی هم اعلام دیوان و کتابنامه جای دارد.

در آماده‌سازی دیوان شاعری معاصر که خود بر نخستین چاپ آن نظارت داشته، نیاز چندانی به دخالت و تصحیح نیست. اما اینکه اشعار براساس نسخه‌های صحیح و مورد تأیید شاعر آماده شود، حائز اهمیت است، که ولی‌الله درودیان در دیوانی که به زودی منتشر خواهد شد، با دقت و امانت بدان اهتمام داشته و افزون بر این در مقدمه کوشیده به جای تصاویر مقطع و پراکنده‌ای که تاکنون در منابع گونه‌گون از زندگی شاعر آمده، تصویری کامل و پیوسته ارائه کند.

گردآوری دیدگاه‌های بزرگان شعر و ادب درباره شاعر نیز، که پیشتر از سوی دیگران هم کمابیش مورد توجه بوده، این بار به سامان‌تر و سخته‌تر می‌نماید. ضامم و پیوسته‌های پایانی دیوان، حتی اگر برای پژوهشگران نکته‌ای تازه هم دربر نداشته باشد، برای آن که چنین اثری به شکلی روشمند ارائه شود، بایسته است. البته در برابر بعضی از امتیازاتی که برای کار جدید درودیان برشمردیم، فقدان امتیاز بزرگی را که چاپ نشر نی از آن برخوردار بود، یعنی کشف الایات، نمی‌توان نادیده انگاشت. اگر امتیازات هر دو چاپ، در یکی گرد می‌آمدند، شاید می‌توانستیم بگوییم که به نسخه معیار دیوان پروین اعتصامی رسیده‌ایم.

با سپاسگزاری از آقای دکتر ولی‌الله درودیان و نیز آقای عباس‌پور (مدیر انتشارات آیدین - تبریز) که نسخه‌ای از دیوان زیر چاپ را مهربانانه در اختیار ما قرار دارند، متن مقدمه دیوان را به خوانندگان فرهیخته کتاب ماه ادبیات و فلسفه تقدیم می‌کنیم.

دیوان پروین اعتصامی به اهتمام ولی‌الله درودیان آیدین، تبریز، ۱۳۸۵

دیوان قصاید، مثنویات، تمثیلات و مقطعات پروین اعتصامی که به اهتمام دکتر ولی‌الله درودیان منتشر شده (نشر نی، تهران، ۱۳۷۵)، از آن میان، یکی از برترین‌هاست. نخستین ویژگی کار «درودیان - نشر نی»، عدم برخورداری از جلوه‌های عامه‌پسند و بازاری است، خصوصیتی که اغلب چاپ‌های دیوان را به آن باز می‌شناسیم.

آقای درودیان و رسیون دیگری از دیوان پروین اعتصامی را با مقدمه‌ای عالمانه درباره زندگی، شخصیت و شعر شاعر و نیز به انضمام گزیده‌ای از نقد و نظرهای بزرگان ادب فارسی، برای انتشارات آیدین آماده کرده است، که به زودی منتشر خواهد شد. این چاپ نیز مبتنی بر طبع فتح‌الله اعتصامی است. در دیوان جدید پس از مقدمه درودیان، فصلی با عنوان پروین و منتقدان آمده